

Rammeplan for

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag

Fastsatt 3. april 2003 av
Utdannings- og forskningsdepartementet

INNHold

Kapittel 1 LÆRERUTDANNING	3
1.1 Formål og egenart.....	4
1.2 Å være lærer.....	5
1.3 Å bli lærer	6
1.4 Samfunn, barnehage/skole, lærerutdanning.....	7
1.5 Fra rammeplan til fagplan	9
Kapittel 2 FAGLÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG	11
2.1 Formål og egenart.....	12
2.2 Oppbygging og organisering	13
2.3 Praksisopplæring	13
2.4 Prinsipper for arbeids- og vurderingsformer	14
2.5 Fra rammeplan til fagplan	14
Kapittel 3 PLANER FOR FAG OG FAGOMRÅDER	17
3.1 Pedagogikk.....	19
3.2 Kunst og håndverk	21
3.3 Musikk	23
3.4 Norsk.....	25
3.5 Dans	27
3.6 Drama	29
3.7 Heimkunnskap.....	31
3.8 Kroppsøving.....	33
FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR FAGLÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG.....	35

Kap 1

LÆRERUTDANNING

1.1 Formål og egenart

Lærerutdanningene skal samlet dekke det behovet samfunnet har for kvalifiserte lærere i alle fag og på alle fagområder innenfor barnehage, skole og voksenopplæring. Etter endt utdanning skal lærerne kunne arbeide for å realisere de målene som er satt for den enkelte virksomheten og for opplæringssystemet som helhet. I *lov om universiteter og høyskoler § 54a* er formålet med lærerutdanning uttrykt slik:

«Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot.

Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringssystemets funksjon i samfunnet.»

Lærerutdanningen er mangfoldig. De ulike lærerutdanningene sikter mot læreroppgaver i bestemte fag eller i bestemte deler av opplæringen. Samtidig har lærerne en overlappende kompetanse slik at skoleeier kan sette sammen et lærerteam ut fra behovene i den enkelte skole. Gjennom profilering av studiet eller videre utdanning kan lærere også utvide sin tilsetningskompetanse.

Førskolelærerutdanning (treårig) kvalifiserer for pedagogisk arbeid i barnehagen og første klassetrinn i grunnskolen. Med ett års relevant videreutdanning kan førskolelærere tilsettes for arbeid på første til fjerde klassetrinn.

Allmennlærerutdanning (fireårig) kvalifiserer for arbeid i grunnskolen og i voksenopplæring i grunnskolefag.

Faglærerutdanning (treårig og fireårig) kvalifiserer for arbeid i fag i grunnskolen, i videregående opplæring, i voksenopplæring og for annet kulturelt arbeid med barn og unge.

Yrkesfaglærerutdanning (treårig) kvalifiserer for arbeid i videregående opplæring, i voksenopplæring og i fag på mellom- og ungdomstrinnet i grunnskolen.

Praktisk-pedagogisk utdanning (ettårig) bygger på studier i fag eller på en yrkesutdanning med praksis og yrkest teori og kvalifiserer for arbeid på mellomtrinnet og ungdomstrinnet i grunnskolen, i videregående opplæring og i voksenopplæring.

Integrert mastergrad (femårig) kvalifiserer for arbeid i noen fag på mellomtrinnet og ungdomstrinnet i grunnskolen, i videregående opplæring og i voksenopplæring.

Samisk lærerutdanning

Målet for de samiske lærerutdanningene er å sikre samiske områder kvalifisert personale i barnehage og skole. Utdanningene er i hovedtrekk organisert som annen lærerutdanning. Det skal være mulig å ta lærerutdanning med særlig vekt på både nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk språk og kultur. Samisk lærerutdanning er lagt til rette også for studenter fra Sverige og Finland. *Samisk allmennlærerutdanning* kvalifiserer for arbeid i norsk og samisk grunnskole. *Samisk førskolelærerutdanning* kvalifiserer for arbeid med barn i samiske og norske barnehager og i første klasse i grunnskolen.

Lærerutdanning for døve

Målet med lærerutdanningene for døve er å sikre kvalifisert opplæring for døve barn og unge i barnehage og skole, og de omfatter blant annet fagene norsk tegnspråk og norsk for døve. I utdanningene er noen fag og opplegg justert slik at de passer for døve studenter, og slik at de gir didaktisk kunnskap om opplæring for døve. *Allmennlærerutdanning for døve* kvalifiserer for tilsetning som lærer for døve og hørselshemmede barn og unge. *Førskolelærerutdanning for døve* kvalifiserer for arbeid med døve og hørselshemmede barn i barnehagen og det første året i grunnskolen.

1.2 Å være lærer

Ingen enkeltfaktor er mer avgjørende for kvaliteten i barnehage og skole enn læreren. Den kvalifiserte læreren skal ha en allsidig kompetanse.

Utviklingen i samfunnet bygger på at ny kunnskap blir utviklet, og at kjent kunnskap blir omformet. Læreren trenger metoder til å hente inn og oppdatere sin kunnskap hele livet. Lærerstudiet skal gi innsikt i slike metoder og trening i å bruke dem. En solid *faglig kompetanse*, bygd blant annet på vitenskapsfag, kunstoffag og yrkesfag, er grunnlaget for den pedagogiske virksomheten. Samtidig må studiefagene ses i sammenheng med kunnskapsbehovet i skolefagene, yrkesfagene eller fagområdene i barnehagen. Også oppgavene som kulturformidler, veileder, forbilde og inspirator tilsier at læreren trenger solid faglig kompetanse.

Kjernen i den *didaktiske kompetansen* er å kunne legge til rette for at elevene skal lære å lære, slik at de kan utvikle sin personlige danning og bidra til fellesskapet på en meningsfylt måte. Det dreier seg også om å kunne analysere forutsetninger og behov hos barn og unge, velge og grunngi læringsinnhold, arbeidsmåter, bruk av læremidler og vurderingsformer og kunne utforme individuelle opplæringsplaner. Skal barn beholde og videreutvikle lærelyst og tro på egen mestring, må læreren ha evne til å inkludere barna, foreldrene / de foresatte og kollegene aktivt i det pedagogiske arbeidet. Det er viktig å ha kunnskap om ulike læringsstrategier og vurdere hvordan disse strategiene kan nyttes i ulike situasjoner. Didaktisk kompetanse er også å kunne planlegge opplæringen innenfor rammene som er satt i lover og forskrifter og i planverket for barnehage og skole.

Læreryrket krever *sosial kompetanse*, det vil si evne til samhandling og kommunikasjon. Læreren skal kunne legge til rette for gode læringsmiljøer gjennom samvær med barn og unge, kunne vise omsorg for den enkelte og være tydelig som leder. For å komme alle barn og unge i møte, gi dem gode opplevelser og stimulere deres lærelyst, er det viktig at læreren samarbeider med foreldre/foresatte, kolleger og andre som har ansvar for barns oppvekstmiljø. Skal elevene etablere nye læringsstrategier, må de møte ei lærergruppe som samarbeider om nyskaping i et teamsamarbeid. Et slikt pedagogisk team vil bare lykkes der den enkelte har toleranse og evne til innlevelse, men også kunnskap om ledelse og konflikthåndtering.

Lærere trenger *endrings- og utviklingskompetanse* når de skal fornye den pedagogiske virksomheten. Da må de være åpne for endring og nytenkning når det gjelder kunnskapsinnhold og læringsformer i fagene og i det pedagogiske synet på opplæring. De må samtidig vite hvordan de kan ta vare på det som er verdifullt. Lærerne må, individuelt og i teamsamarbeid, kunne analysere og vurdere aktivitetsplaner, fagplaner, arbeidsmåter og organisering av opplæringen. De må kunne se barn og unges utvikling, læring og danning i sammenheng med endringer i samfunnet. Det innebærer kreativitet og læringsstrategier som

fremmer entreprenørskap, det vil si evne til å ta initiativ til å starte nye aktiviteter eller virksomheter. Læreryrket forutsetter daglig planlegging og oppdatering av kunnskapene.

I all sin virksomhet trenger læreren *yrkesetisk kompetanse*. Det innebærer å kunne se sammenhengen mellom allmenn moral og etikk og de særskilte kravene yrket stiller. Samværet med barn og voksne kan omfatte både informasjonsplikt og taushetsplikt. Ofte møter læreren barn i konflikt og krise, og det kan føre til etiske dilemmaer. Lærerrollen gir makt, og læreren må forvalte denne makten i samsvar med lovverk, erkjente grunnverdier og barns rett til likeverdig behandling. Yrket krever skjønnsomhet og etisk begrunnelse for valg av lærestoff og arbeidsmåter. Etisk kompetanse gir et grunnlaget for lærerens yrkesmessige danning og er nødvendig dersom rollen skal forvaltes med frimodighet, ansvarlighet og ydmykhet.

De fem kompetanseområdene som er nevnt ovenfor, er alle *aspekter ved lærerens mangfoldige yrkeskunnskap*. De er kjernen i lærerens profesjonskunnskap. Disse aspektene blir utfordret i varierende grad i ulike situasjoner. Evnen til å handle under skiftende vilkår gir lærerkompetansen et samlet og personlig uttrykk. Læreren skal kunne reflektere over egen kompetanse, kunne vurdere kvaliteten på opplæringen og kunne stille kompetansen til rådighet for et lærende og handlende kollegialt fellesskap.

1.3 Å bli lærer

Lærerutdanning er *krevende*, fordi studentene skal utvikle mange typer kompetanse og lære på flere arenaer. Lærerstudentene skal i studiet tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kan legge grunnlag for personlig vekst og danning og fungere som redskap i yrkesutøvelsen. Studiet må derfor legges opp slik at det fremmer sammenheng i opplæringen og hjelper studentene til å utvikle en helhetlig kompetanse. I en yrkesutdanning skjer læringsarbeidet på tre arenaer:

Praksisfeltet som læringsarena

Den praktiske opplæringen i barnehage, skole og bedrift skal være styrende for en yrkesrettet lærerutdanning. Institusjonene skal tilby lærerstudentene varierte praksiserfaringer, som kan gi en innføring i yrket. Denne praktiske delen av utdanningen må være allsidig, med stigende krav til selvstendighet og ansvar. Studentene skal lære å planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring. I møte med barnet eller eleven skal studentene erfare hvor avgjørende et godt sosialt samspill er for vekst og utvikling. Praksisfeltet må også brukes i fagstudiet ved at en bearbeider teoretiske problemstillinger i en praktisk situasjon. Når studentene bearbeider erfaringer fra praksisfeltet, kan de utvikle analytisk ferdighet og evne til å variere arbeidsformer og tilnæringsmåter. At de reflekterer over enkeltsituasjoner som de møter i praksisopplæringen, bidrar til at de utvikler et realistisk syn på læreryrket.

Fagstudiet som læringsarena

Lærerstudentene skal i studiet tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kan legge grunnlag for personlig vekst og danning og fungere som redskap i yrkesutøvelsen. Det kan skje på flere måter:

For det første skal studentene skaffe seg grundig innsikt i fagene, både som basis for lærerarbeidet og som del av sin egen dannelsesprosess. Danning innebærer her at studentene utvikler personlig modenhet og selvforståelse, men også at de tilegner seg vitenskapelig

tenkemåte og bruker kunnskap fra ulike fagtradisjoner på en kreativ, konstruktiv og kritisk måte.

For det andre må fagkunnskapen relateres til arbeid med fagene i ulike opplærings situasjoner. Det skjer i det fagdidaktiske studiearbeidet i hvert enkelt fag og på tvers av fag. Studentene må skaffe seg erfaring med temabasert, tverrfaglig og flerfaglig læringsarbeid, slik at de kan stimulere elevene til varierte læringsstrategier. De skal kunne legge til rette for gode læringsmiljøer i barnegrupper, i klasserom og verksteder og i uteaktiviteter. De må få oppleve hva som skal til for å skape et stimulerende læringsmiljø, tilpasset barn i ulike aldersgrupper og med ulike forutsetninger.

For det tredje må studentene bli kjent med vilkår og rammer for opplæringen. Det krever at de blir kjent med barn og unges læretrang og skaperglede. Studentene må kjenne til og kunne ta i bruk ulike pedagogiske perspektiver og læringsstrategier. De må lære hvordan de kan legge opp et aktivt og positivt samarbeid med hjemmet og med lokalsamfunnet. De skal tilegne seg innsikt i skole- og barnehagehistorie, i utdanningssystemets oppgaver og virkemåte og i viktige prinsipper for organisering og ledelse.

Samhandling, utforskning og refleksjon som læringsarena

De institusjonene som har ansvar for lærerutdanning, må samarbeide med praksisinstitusjonene om å utvikle en helhetlig lærerkompetanse. Studentene skal kunne analysere teorier, erfaringer og innsikter på tvers av fag og læringsarenaer. De må få drøfte praksiserfaringer og aktuelle problemstillinger fra fagstudiet med representanter for teorifagene og for praksisfeltet. Studiet skal på denne måten oppmuntre til studentaktive læringsformer og framstå som et *pedagogisk læringsverksted*. Slik kan studiet legge grunnen for aktiv deltakelse i faglig teamsamarbeid i barnehage og skole.

Forsknings- og utviklingsarbeid er spesielt godt egnet til å identifisere og vurdere ulike tilnæringsmåter og til å forstå hvordan praktisk-pedagogiske utfordringer kan håndteres. Når forskere i lærerutdanningen arbeider med faglige prosjekter i praksisfeltet, vil de bruke problemstillinger og utvikle kunnskap som er gyldig for barnehagen, skolen og yrkeslivet, men også for lærerutdanningen. Praksisnær forskning og forskning på dagens skole og barnehage kan gjøre utdanningen relevant og stimulerende, og studentdeltakelse i slike prosjekter kan stimulere evnen og viljen til fornyelse.

Læring og utvikling skjer gjennom hele utdanningen, men det er først når studentene bearbeider erfaringer på tvers av fag og læringsarenaer, at kompetanseområdene blir sett i forhold til hverandre og kan danne en helhet. Slik kan den enkelte student legge grunnlaget for yrkeskunnskap og for handlekraft som lærer.

1.4 Samfunn, barnehage/skole, lærerutdanning

Skal lærerutdanningen være *relevant*, må den forberede studentene på de kravene og forventningene samfunnet stiller til barnehagen og skolen. Samfunnet endrer seg, og dermed endres også vilkårene for opplæring. Det blir stilt krav til at barnehagen og skolen tar opp i seg og bearbeider tendenser og strømninger i samfunnet. Utfordringene for vår tids lærerutdanning er knyttet til blant annet disse utviklingstrekkene:

Norge står i stigende grad fram som en del av et *globalt samfunn*. Det gir glede og nytte gjennom et større mangfold av kunnskaper, livssyn, livsstil, språk og kunstneriske uttrykk. Barn fra språklige minoriteter utgjør et økende innslag i opplærings systemet, samtidig som behovene og interessene til urfolk og nasjonale minoriteter har fått økt oppmerksomhet. Læreren må ha kunnskap om situasjonen for to- og flerspråklige elever, om møtet mellom

kulturer mer allment, og han eller hun må selv kunne samarbeide med foreldre/foresatte fra ulike kulturer. Studentene må bli kjent med urfolks historie, kultur og institusjoner. I vårt land gjelder dette særlig nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk, kultur og samfunn. Lærerutdanningen bør på sin side rekruttere og inkludere stadig flere minoritetspråklige studenter og ta vare på kompetansen disse studentene kan tilføre barnehagen og skolen.

Mange unge reiser mye. Flere tar deler av utdanningen i et annet land. Det innebærer at det stilles stadig høyere krav til fremmedspråklig ferdighet og til kunnskap om andre land og kulturer. Institusjonene som gir lærerutdanning, skal se til at *det internasjonale perspektivet* blir integrert i alle fag og studieenheter. De må være åpne for impulser fra lærerutdanninger i andre land, gi flere studietilbud på engelsk og legge til rette for studentutveksling. Samtidig må de bli kjent med sin egen kultur gjennom sammenliknende analyser, blant annet av opplæringssystemet. De må også kjenne til de internasjonale menneskerettigheter og barns rettigheter som gjelder på tvers av landegrensene.

Medieindustrien og informasjons- og kommunikasjonsteknologi med verdensomspennende rekkevidde preger samfunnet i stigende grad og fører med seg nye former for læring. Barn og unge er ofte de første til å ta ny teknologi i bruk. Det er en utfordring for lærere som ikke selv er fortrolige med den nye teknologien. Lærerstudentene skal kunne bruke teknologien til læring og kommunikasjon, men de skal også kunne reflektere kritisk omkring bruken av den.

Kunstneriske ytringsformer er en viktig del av hverdagen. Framveksten av musikk- og kulturskoler har bidratt til at langt flere barn og unge har hatt mulighet til å utfolde seg innenfor ulike kunstarter. I tillegg er det frivillige forenings- og kulturlivet en berikelse for oppvekstmiljøet. I barnehagen, skolen og skolefritidsordningen skal skapende virksomhet, opplevelser og kreative uttrykksformer være en vesentlig del. Et nært samarbeid med musikk- og kulturskoler og annet kulturliv i nærmiljøet vil berike barnehagen og skolens virksomhet.

Forbrukersamfunnet slår stadig kraftigere inn i hverdagen til barn og unge. Det utgjør en sterk verdipåvirkning. Barnehagen og skolen må kunne møte denne påvirkningen med alternative kunnskaper og verdier. På dette området må lærere samarbeide nært med foreldre/foresatte. Lærerutdanningen skal på sin side forberede studentene på denne oppgaven. Gjennom kritisk drøfting av forbrukersamfunnet skal studentene lære hvordan de kan presentere elevene for alternative perspektiver, holdninger og verdier.

Et samfunn der sterkere *konkurranse* også preger barnehage og skole, kan stimulere til ekstra innsats og gode lærings sirkler, men kan også gi grobunn for mismot og vegring mot å lære. Det er en utfordring for lærere å hjelpe dem som ikke deltar aktivt. Læringsmiljøet må legges til rette slik at det inkluderer barn og unge med ulike forutsetninger, også de som har behov for spesialundervisning. Alle skal få oppleve at det nytter å arbeide, og at de kan lykkes. Tilpasset opplæring skal være en del av alle fag i lærerutdanningen.

De fleste barn og unge opplever en trygg oppvekst, men noen barn har en utrygg tilværelse, preget av *omsorgssvikt*. Det kan prege læringsfellesskapet og undergrave motivasjonen. Slike problemer kan læreren bearbeide sammen med andre som har ansvar for oppvekstmiljøet til barna. Lærerutdanningen må forberede studentene på disse utfordringene og også gi dem opplæring i å løse konflikter og å forebygge og bekjempe mobbing, vold og rasisme. Utdanningen må hjelpe studentene til å takle situasjoner der barn og unge opplever dødsfall, krig, seksuelle overgrep eller andre kriser som krever særskilt omsorg og tiltak fra lærerens side.

Opplæringen i barnehage og skole har som forutsetning at barna skal vokse opp i et langt mer *likestilt samfunn* enn det tidligere generasjoner gjorde. Det er et mål for opplæringen at begge kjønn skal kunne utfolde seg på egne premisser. Kunnskap om forskjellene mellom gutter og jenter er viktig i lærerutdanningen. Trykket fra en global kultur- og medieindustri,

som ofte er stereotyp i uttrykk og innhold, påvirker barn og unge. Lærerstudentene må ha innsikt i hvordan dette preger kjønns sosialiseringen, og de må kunne trekke konsekvenser av denne påvirkningen i den pedagogiske planleggingen og det metodiske opplegget.

Endringene i nærings- og arbeidslivet stiller store krav til fleksibilitet og endringsvilje, til personlig initiativ og skaperkraft, til å kunne sette visjoner og planer ut i handling. Både barnehage og skole må åpne seg mot lokalt arbeids- og næringsliv. Barn og unge må få kunnskap om ulike yrkesgrupper. Praktisk entreprenørskap er et læringsmål som skolen legger stadig mer vekt på. Dette skal bidra til å utvikle personlige egenskaper som kreativitet og evne til initiativ, og gi kunnskaper som er nyttige for senere arbeidsliv. Kunnskap om å starte egen virksomhet bør inkluderes i en slik opplæring for de eldste elevene.

De tilsatte i lærerutdanningen har derfor et ansvar for å utvikle sin kompetanse om nærings- og arbeidslivet. De må også utvikle læringsstrategier som stimulerer til pedagogisk bruk av entreprenørskap hos framtidens lærere.

Det er et dypt forankret prinsipp i norsk barnehage og skole at barn har rett på *likeverdig opplæring*, uansett bakgrunn, evner og kjønn. Det er en verdi som er spesielt relevant i et flerkulturelt samfunn. Dette prinsippet må få et særskilt uttrykk i lærerutdanningen ved at en legger vekt på rettferdighet, likeverd og tilpasset opplæring.

1.5 Fra rammeplan til fagplan

Lov om universiteter og høyskoler § 46-2 slår fast at departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger. Lov og rammeplaner utgjør et forpliktende grunnlag for institusjonene som gir lærerutdanning, for de tilsatte, studentene og representantene for praksisopplæringen. Med utgangspunkt i rammeplanene utvikler institusjonene fagplaner for obligatoriske og valgfrie studieenheter. Planene skal tolke og presisere mål og fastsette innhold, studielitteratur, arbeidsmåter og vurderingsordninger for hvert fag. De skal også vise helheten i studiet.

Kapittel 2

FAGLÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG

2.1 Formål og egenart

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag kvalifiserer for arbeid på alle grunnskolens trinn i de fagene utdanningen omfatter. I tillegg kvalifiserer utdanningen for annet lærerarbeid knyttet til faglig og kulturell virksomhet med barn, unge og voksne, og særlig for breddeorientert opplæring i kunstfagene i musikk- og kulturskolen. Med tilstrekkelig fordypning i fag kvalifiserer den også for arbeid i videregående opplæring og folkehøgskole. Utdanningen skal forberede for faglærerens funksjoner, der ansvar for et helhetlig læringsmiljø med vekt på den estetiske dimensjon er en sentral oppgave.

Faglærere i praktiske og estetiske fag skal arbeide med barn og voksne i ulike alder, med ulike evner og forutsetninger og ulike sosial og kulturell bakgrunn. Dette krever at faglæreren har innsikt i barns og unges oppvekst og bakgrunn, og kan tilpasse innfallsvinkler, lærestoff og arbeidsmåter til elevenes forutsetninger og interesser. Faglærere i praktiske og estetiske fag vil ofte møte de samme elevene både i grunnskolen, i musikk- og kulturskolen og gjennom ulike lederoppgaver i det lokale kulturlivet for øvrig. Dette gir faglæreren mulighet til å bygge opp sin faglige identitet og utøve yrket i samarbeid med klasselærere, foreldre/foresatte og andre som har ansvar for barns oppvekstmiljø.

Fagene som inngår i faglærerutdanningen har sitt grunnlag i kunstneriske og kulturelle uttrykksformer, estetisk opplevelse og praktisk handling. Fagkunnskap i praktiske og estetiske fag dannes gjennom praktisk og estetisk handling og refleksjon. Studiet skal skape sammenheng mellom teoretisk kunnskap, utøvende ferdigheter, didaktisk refleksjon og evne til å organisere opplæring for ulike grupper.

Gjennom utdanningen skal studentene utvikle

- *faglig kompetanse*: ferdigheter, kunnskap og uttrykksevne slik at de kan ivareta praktiske og estetiske fag og fagområder i grunnskolen og musikk- og kulturskolen og stimulere samarbeid mellom disse og andre kunst- og kulturinstitusjoner
- *didaktisk kompetanse*: evne til å analysere læreplanene, reflektere over intensjon, innhold og arbeidsmåter og legge til rette lærings- og utviklingsprosesser for alle elever, også for de som trenger ekstra hjelp og støtte
- *sosial kompetanse*: evne til å observere, lytte, forstå og respektere andres handlinger og synspunkter ut fra individuelle og kulturelle forutsetninger, og bidra til å etablere og utvikle demokratiske og lærende fellesskap i samarbeid med elever, kolleger og foreldre og kulturinstitusjoner i lokalsamfunnet
- *endrings- og utviklingskompetanse*: evne til å vurdere egen og skolens virksomhet, være med på å prege utviklingen i yrket som faglærer i praktiske og estetiske fag, delta i lokalt utviklingsarbeid og styrke egen kompetanse
- *yrkesetisk kompetanse*: innsikt i egne holdninger og etiske utfordringer i yrket, og evne til å vurdere lærings situasjonene i lys av de grunnleggende verdiene opplæringen bygger på

2.2 Oppbygging og organisering

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er en fireårig yrkesutdanning på 240 studiepoeng. Utdanningen omfatter en obligatorisk del på 120 studiepoeng og en valgbar del på 120 studiepoeng.

Utdanningens obligatoriske del består av

pedagogikk	30 studiepoeng
kunst- og håndverk	30 studiepoeng
musikk	30 studiepoeng
norsk	30 studiepoeng
praksisopplæring med omfang tilsvarende 18-20 arbeidsuker er integrert i studieenheter	

Utdanningens valgbare del består av

valg av to av følgende fag:

heimkunnskap, kroppsøving, dans og drama	60 studiepoeng
påbygging av fag eller nye fag som ikke tidligere er valgt	60 studiepoeng

Alle fag skal omfatte fagdidaktikk og til vanlig også praksisopplæring. Studenter som ikke går over på masterstudiet i 4. studieår, skal ha minst ett praktisk fag.

Avhengig av de fagvalg som er gjort i de tre første årene og universitetenes og høgskolenes tilbud og opptaksreglement for masterstudiet, kan det fjerde året innpasses som en del av et masterstudium, slik at mastergraden samlet kan tas innenfor en ramme på fem år.

Internasjonalisering

Institusjonene skal legge til rette for at studentene i de enkelte delene av utdanningen får et internasjonalt perspektiv på studiefag og lærerarbeid.

Institusjonene skal også legge til rette for at studentene kan ta deler av utdanningen i utlandet. Det skal fastsettes vilkår for at studentene får godkjent oppholdet som del av fagstudiet og av praksisopplæringen.

2.3 Praksisopplæring

I faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er fagstudium, fagdidaktikk og veiledet praksisopplæring integrert slik at kunnskap utvikles på flere arenaer. I praksisopplæringen blir studentene kjent med de krav og utfordringer som stilles til læreren. De prøver ut og bearbeider sine faglige og didaktiske kunnskaper. Erfaringer og problemstillinger fra praksisfeltet er sentrale utgangspunkt for fagstudiene. Institusjonene må legge til rette for didaktisk refleksjon ved at studenter, faglærere og praksisveiledere drøfter studentenes praksiserfaringer og ulike syn på kunnskap og læring. Til sammen bidrar det integrerte studiet til å utvikle handlingskompetanse innen hele arbeidsområdet for læreren.

Institusjonene lager en plan for praksisopplæringen som bygger på mål for de enkelte fagstudiene og for utdanningen som helhet. Planen skal vise hvordan praksisopplæringen er organisert og hvordan progresjonen er sikret gjennom studieløpet. Den skal understreke ansvaret faglærere, studenter og praksisskoler sammen har for å planlegge, gjennomføre og

bearbeide praksiserfaringene. Praksisopplæringen skal omfatte arbeidsinnsats tilsvarende 18-20 uker, være veiledet og foregå i en yrkessituasjon med elever. Studentene skal ha en vurdering med karakteren bestått/ikke bestått etter hver praksisperiode.

Praksisopplæringen skal organiseres slik at studentene

- får variert erfaring fra grunnskolen, musikk- og kulturskolen og andre aktuelle praksisfelt
- legger til rette utviklende læringsmiljø i tråd med prinsippet om tilpasset opplæring for elever med ulik kulturell bakgrunn
- utvikler didaktisk kunnskap i og på tvers av fag/fagområde
- analyserer praksiserfaringene i lys av teori og aktuelle læreplaner
- skaffer seg kunnskap om samspillet mellom elever og mellom elev og lærer, og om skoleledelse, klasseledelse og teamarbeid
- samarbeider med foreldre/foresatte og andre med ansvar for barns oppvekstmiljø
- får erfaring med praksisfeltet som arena for forsøks- og utviklingsarbeid
- får erfaring med ulike læremidler, deriblant IKT

2.4 Prinsipper for arbeids- og vurderingsformer

Høgskolene har ansvar for at studentene får erfaring med yrkesrelevante arbeids- og vurderingsformer. Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag forutsetter lærersamarbeid i planlegging og gjennomføring av studiet. Oppgaver og dokumentasjonsformer skal gi sammenheng mellom fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis.

Arbeidsformene i studiet skal legges opp slik at studentene

- utvikler aktive studie- og læringsformer, faglig nysgjerrighet og egne skapende evner
- arbeider med kunnskap fra ulike fag og læringsarenaer, henter inn kunnskap fra ulike kilder og vurderer disse kritisk og selvstendig
- får erfaring med metoder som fremmer entreprenørskap på ulike nivåer
- deltar i planlegging, gjennomføring og vurdering av de ulike delene av utdanningen
- motiveres til utøving i fagene, og utvikler estetiske opplevelse og erkjennelse
- får erfaring med å bruke IKT som arbeidsredskap og reflektere over hvordan ulike læremidler og dokumentasjonsformer kan brukes som pedagogisk verktøy
- får erfaring med forsøks- og utviklingsarbeid i de praktiske og estetiske fagene

Vurderingsformene skal legges opp slik at studentene

- får vurdering tilpasset mål og arbeidsformer i studiet
- ser sammenheng mellom praksis og teori og mellom fag
- får veiledning og støtte i sin læring og personlige utvikling
- møter både underveis- og sluttvurdering

2.5 Fra rammeplan til fagplan

Rammeplanen utgjør et forpliktende grunnlag for høgskolen som institusjon, for ansatte, studenter og praksisskoler. På dette grunnlaget utvikler institusjonene, i samarbeid med studenter og praksisskoler, en fagplan for utdanningen. Planen skal gi informasjon om studiet som helhet med plan for praksis, planer for enkeltfag både i obligatoriske og valgfrie studieenheter, og for tverrfaglige emner og perspektiver. Planen skal vise hvilke studieveier

ved institusjonen som fører fram til lærersertifisering, og hvordan disse kan tilpasses gradssystemet. Planen skal ta utgangspunkt i hovedprinsippet om et yrkesrettet studium. Listen nedenfor angir hva institusjonens plan for utdanningen skal ivareta.

Om studiet

- faglærerutdanningens egenart og profil
- studieorganisering med studiemodell
- veiledning og vurdering
- vilkår for fritak og innpassing av studier - også de som er tatt i utlandet
- plan for praksisopplæringen
- studentenes medvirkning i utviklingen av studiet
- tiltak for minoritetsspråklige/tospråklige studenter
- skikkethetsvurdering - med henvisning til lov og forskrift

Planer i fag/fagområder

- faglig og fagdidaktisk innhold, organisering og arbeidsformer, vurdering, praksis
- det flerkulturelle og det internasjonale perspektivet
- likestillings- og kjønnsperspektivet
- prinsippet om tilpasset opplæring i grunnskolen og musikk- og kulturskolen
- samarbeid med foreldre/foresatte og andre med ansvar for barn og unges oppvekstmiljø

På tvers av fag/fagområder

- opplæring i fagene skal samlet dekke de fem kompetanseområdene, jf. kap. 1.2 og 2.1
- tverrfaglige prosjekter, estetisk teori, didaktikk for den estetiske dimensjon, og fellesstoff på tvers av fag
- grunnleggende lese-, og skriveopplæring
- tverrfaglige emner: entreprenørskap, bibliotek som læringsarena, rusproblem, mobbing, barn og unge i krise (overgrep, omsorgssvikt, sorg, krigstraumer og lignende), førstehjelp
- samiske emner i samsvar med gjeldende læreplaner og mangfoldet i de samiske områdene
- IKT som hjelpemiddel for kommunikasjon og læring
- læreren som leder og samarbeidspartner
- samarbeid mellom skole/fritidsordning, musikk- og kulturskole og andre kulturinstitusjoner i nærmiljøet

Kapittel 3

PLANER FOR FAG OG FAGOMRÅDER

Innledning

Dette kapitlet skal leses i sammenheng med kapittel 1 og 2. Fagplanutviklingen ved den enkelte institusjon krever at en tar inn elementer fra de foregående kapitlene.

Hvert fag er først beskrevet ut fra sitt formål og sin egenart. Dernest er det stilt opp tre faglige målområder. Innenfor målområdene er det formulert mål for studiet.

I den lokale fagplanen skal målene i rammeplanen konkretiseres, og en skal få fram hvordan en legger opp arbeidet for å nå de mål som er satt for opplæringen. Prinsipper og retningslinjer for utforming av fagplaner er formulert i kap. 2.5.

3.1 Pedagogikk

Formål og egenart

Pedagogikk er et mangesidig fag og omfatter delområder som idéhistorie, didaktikk, filosofi, psykologi og sosiologi. Pedagogikk inngår som en yrkesdannende komponent i faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag. Faget skal bidra til at studentene opparbeider den kunnskap og erfaring som er nødvendig for kritisk å kunne analysere lærernes og elevenes arbeid i lys av relevante styringsdokumenter, forventninger fra foreldre/foresatte og ulike teorier og rammefaktorer. Denne bredden av oppgaver er en sentral del av lærerens profesjonskunnskap.

Den faglige aksens i studiearbeidet innenfor pedagogikkfaget er relasjonen mellom skole, lærer, elev og lærestoff. Dette er didaktikkens kjerne, og didaktikk blir dermed et sentreringssentrum for opplæringen i pedagogikk. Skal studiet skape grunnlag for at denne relasjonen skal bli god, må det stimulere til personlig vekst, utvikling og yrkesetisk bevissthet. Ut fra et slikt perspektiv blir pedagogikk et dannelsesfag, som skal gjøre studentene i stand til å arbeide i et framtidig foranderlig faglig, sosialt og kulturelt landskap, preget av kompleksitet og mangfold. Studenten skal bli kjent med pedagogikkfagets røtter og vitenskapelige basis.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, personlig og faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Læreren, eleven og opplæringen

Studentene skal

- kunne analysere enkeltelevers og elevgruppers læringsstrategier i lys av ulike teoretiske perspektiver, dra nytte av mulighetene innenfor opplæring i de estetiske fagområdene og bruke denne kunnskapen til å legge til rette for tilpasset opplæring for alle
- kunne motivere og legge til rette for enkeltelevers læring, og lede elevenes arbeidsfelleskap gjennom kunnskap og ferdigheter i klasse- og gruppeledelse
- kjenne til sentrale teorier og varierte læringsstrategier innenfor begynneropplæringen, og kunne bidra til å identifisere og avhjelpe lese- og skrivevansker og kjenne til ulike kartleggingsprøver som brukes for å identifisere lærevansker
- kunne gjøre greie for teorier om hvordan begreper, ordforråd og språklig bevissthet utvikles
- kunne diskutere og analysere grunnleggende didaktiske spørsmål knyttet til språklig, sosialt og kulturelt mangfold
- kunne begrunne og reflektere over egne valg i lys av yrkesetikk, relevant teori og ut fra erfaringer innenfor forskning om skoleutvikling

Læreren og eleven i organisasjonen

Studentene skal

- ha kunnskap om og innsikt i de forutsetningene som er nødvendige for å utvikle gode mellommenneskelige relasjoner og kunne bruke denne innsikten til å legge til rette for et konstruktivt læringsmiljø

- kunne analysere og vurdere skolen som organisasjon ut fra ulike perspektiver og være rustet til gå inn i et samarbeid om skolens virksomhet og utviklingsarbeid
- ha innsikt og ferdigheter i kommunikasjon med elever, foreldre/foresatte, kolleger, ledelse og andre som har ansvar for barns oppvekstmiljø
- være bevisst om eget fag-, kunnskaps- og læringssyn og forholdet mellom pedagogisk grunnsyn, opplæringens mål og skolens eller virksomhetens praksis, og kunne drøfte dette i møte med kolleger
- kunne gi omsorg og hjelp til barn i krise og kritisk vurdere og gjennomføre tiltak i forbindelse med atferdsproblemer, for eksempel mobbing
- kunne analysere ulike framstillinger av prøveformer, resultatoversikter og vurderingsformer som brukes i evaluering av skolen, lærerne eller elevene, og vurdere konsekvenser for videre arbeid og behov for utviklingstiltak

Læreren og eleven i samfunnet

Studentene skal

- kunne forstå endringer i lærerrollen og elevrollen ut fra et historisk, filosofisk og samfunnsmessig perspektiv og kunne analysere hvordan disse rollene endrer seg i takt med endringer i samfunnet
- vite hvilken forpliktelse læreren har i forhold til skolens lover og læreplaner
- vise innsikt i hvordan samfunnsutviklingen preger og preges av barne- og ungdomskulturen og hvordan ulike sosialiseringsfaktorer kan få konsekvenser både for elevenes utvikling og lærerens didaktiske prioriteringer
- kunne samarbeide med elevenes foresatte og andre fagpersoner i og utenfor skolen
- kunne diskutere yrkesetiske dilemmaer i lys av forholdet mellom egen undervisning, elevenes læring og den konteksten opplæringen står i
- kunne legge til rette for gode overganger mellom barnehagen og skolen og mellom ulike nivåer i skolen, og samarbeid mellom skole, musikk- og kulturskole og andre aktuelle institusjoner i lokalmiljøet

3.2 Kunst og håndverk

Formål og egenart

Samfunnet trenger mennesker med kompetanse i visuell kommunikasjon og evne til nyskaping. Kunst og formkultur er avgjørende når mennesker og nasjoner skal utvikle identitet og forstå seg selv og andre i et historisk og kulturelt mangfold. Kunst og håndverk er forankret i menneskets skapende arbeid i kunst, arkitektur, design, håndverk, kunsthåndverk, duodji og folkelige uttrykksformer. Både i grunnskolen og i musikk- og kulturskolen skal arbeid med faget gi elevene kunnskap og ferdighet innenfor praktisk skapende virksomhet, et aktivt forhold til kunst og formkultur og skjerpet oppmerksomhet overfor estetiske kvaliteter i omgivelsene. Opplæringen i kunst og håndverk skal fremme sentrale verdier i skolen, med vekt på samarbeid, likestilling mellom kjønn og kulturer og en bærekraftig miljø- og ressursforvaltning.

Kunst og håndverk er et estetisk fag, et kunst- og kulturfag, et erkjennelses- og danningsfag og et uttrykks- og kommunikasjonsfag. Faget gir allsidige muligheter til personlig vekst og utvikling. Studentene skal tilegne seg allsidig faglig og didaktisk kompetanse for arbeid med faget i grunnskolen etter det gjeldende læreplanverk, for undervisning i musikk- og kulturskolen og ved andre aktuelle kulturinstitusjoner. Praktisk skapende arbeid utgjør hovedtyngden i faget. Teoretiske kunnskaper og referanser er viktig når en skal utvikle faglig og didaktisk refleksjonsevne. Målet er at studentene skal utvikle faglig kompetanse til å skape et verkstedmiljø som stimulerer til både opplevelse, utfoldelse og refleksjon.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, personlig uttrykksevne og faglig utvikling, og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskap om fagets idegrunnlag, kreativitet og estetikk, kunst og formkultur og om fagets innhold og metoder
- ha kunnskap om barn og unges formutvikling og fagets lærings- og erkjennelsesformer knyttet til estetisk og praktisk skapende virksomhet
- kunne gi form til egne ideer og vurdere og dokumentere egen skapende prosess fra ide til ferdig produkt og kunne bruke estetiske virkemidler bevisst i ulike visuelle og taktile uttrykk
- kunne bruke ulike materialer, redskaper og teknikker i skapende arbeid med to- og tredimensjonale uttrykksformer og se faglige valg i et miljø- og ressursperspektiv
- kunne bruke og vurdere IKT som verktøy og virkemiddel i skapende arbeid
- kunne foreta hensiktsmessige materialvalg, organisere verksteder og vedlikeholde aktuelle verktøy for undervisning

Å være lærer i kunst og håndverk

Studentene skal

- kunne bruke teoretiske kunnskaper og praktisk erfaring i planlegging og gjennomføring av opplæring i kunst og håndverk ut fra gjeldende læreplaner
- kunne veilede og vurdere elever med ulik bakgrunn i utviklingen av visuell og taktil kompetanse og i arbeidet med materielle uttrykksformer
- kunne stimulere og veilede elever til å bruke opplevelser og inntrykk som impulser for praktisk skapende arbeid
- kunne veilede elever i bruk av fagets virkemidler i praktisk opplæring innenfor hovedområdene bildekunst, skulptur og bruksform
- kunne stimulere barn til å utvikle god skrift
- kunne analysere ulike bildeframstillinger i bøker, IKT og andre læremidler som støtter lese- og skriveopplæringen

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne bruke visuell dokumentasjon som pedagogisk redskap
- kunne ivareta den estetiske dimensjonen i tverrfaglige tema- og prosjektarbeider i skolen
- kunne initiere faglig samarbeid og bruke kunst og håndverk både som regifag og som støttefag i tverrfaglige tema- og prosjektarbeider
- ha ferdigheter i allsidig formidling av kunst og formkultur og kunne delta i faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid

3.3 Musikk

Formål og eigenart

I alle kulturar vi kjenner til, har musikk ein sentral plass. Lytting til, utøving og skaping av musikk er ei kjelde til oppleving av mening, identitet og kulturell tilhøyrsl. Musikkfaget i grunnskolen skal gi alle barn og unge høve til å oppleve og ta del i musikk som kunstnarleg uttrykk, samfunnsuttrykk og samværsform.

I musikkstudiet i faglærerutdanninga er det nær samanheng mellom studentens eiga kunstneriske utvikling som utøvar, lyttar og komponist og evne til å resonnerer på bakgrunn av eigen og andres praksis. Gjennom arbeidet med musikk skal studentane tileigne seg fagleg, kunstnarleg og didaktisk kompetanse for arbeid med musikk i grunnskolen, for breiddeorientert arbeid i musikk- og kulturskolen og i det friviljuge musikklivet i lokalsamfunna. Dei må ha brei kjennskap til den norske og internasjonale musikkarven, til musikk som samfunnsfenomen og til musikk som pedagogisk reiskap. Dei skal også tileigne seg eit grunnlag for vidare fagleg vekst og kunne ta aktivt del i kultur- og skoleutvikling. Arbeidet med faget må omfatte dei aktivitets- og erkjenningsformene vi finn i musikkfaget i gjeldande læreplanar for grunnskolen og musikk- og kulturskolen.

Målområde

Arbeidet med målområda skal sikre eit vekselspel mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, studenten sitt eige musikalske og kunstneriske arbeid og didaktisk refleksjon.

Fagleg og fagdidaktisk kunnskap og dugleik

Studentane skal

- ha kunnskap om musikk frå ulike tider og i ulike kulturar og ha kjennskap til historia til musikkfaget som vitskaps- og opplæringsfag
- ha kompetanse i song og spel og eit variert repertoar
- vere i stand til å bruke musikkinstrument og tekniske og elektroniske hjelpemiddel innanfor eit breitt spekter av musikkopplæring
- kunne leike og danse og kjenne eit utval tradisjonelle og moderne leikar og dansar frå vår eigen og frå andre kulturar
- kunne improvisere, komponere, utøve og leie, og framføre musikk og dans som kunstnarleg uttrykk
- vere i stand til å arrangere, akkompagnere, og leggje til rette musikalsk materiale for ulike føremål

Å vere lærar i musikk

Studentane skal

- kunne planleggje, gjennomføre og vurdere undervisning i musikk og dans i samsvar med aktuelle læreplanar
- kunne leie samspel og akkompagnere unison og fleirstemt song i ulike former for musikkopplæring
- kunne planlegge og gjennomføre aktiviserande lytting til musikk frå ulike sjangrar og musikkhistoriske epokar, frå norsk tradisjonsmusikk og etnisk musikk
- kunne planleggje og rettleie barn i komponeringsaktivitetar

- kunne leggje til rette for musikalsk utvikling hos barn og unge med ulike føresetnader, og med ulik bakgrunn
- kunne bruke musikk og dans i ulike former for tverrfagleg samarbeid og i tema- og prosjektarbeid

Samhandling og refleksjon

Studentane skal

- kunne reflektere over samanhengen mellom mål og innhald i musikkfaget
- kunne grunngi innhald og arbeidsmåtar i faget overfor grupper som lærarar samarbeider med
- kunne analysere og vurdere eiga læring og sjå denne i samheng med læringa til elevane
- kunne initiere fagleg samarbeid og bruke musikk både som regifag og som støttefag i tverrfaglege tema- og prosjektarbeid

3.4 Norsk

Formål og eigenart

Norsk er eit dannelsingsfag, eit estetisk fag og eit språkfag. Språket er grunnleggjande for tenking, forståing, oppleving og kommunikasjon. Det gjer norskfaget til eit sentralt fag i skolen og i lærarutdanninga. Studentane skal utvikle eit fagleg og didaktisk grunnlag for undervisning i norskfaget i grunnskolen, i samsvar med det gjeldande læreplanverket, og for arbeid med skapande bruk av språket i musikk- og kulturskolen. Gjennom utdanninga skal dei styrkje si eiga allmenndanning og sin estetiske sans og utvikle eigen identitet i respekt for andre sin kultur og andre sine verdiar. Dei skal tileigne seg teoretisk kunnskap og praktisk erfaring i arbeid med språk og tekstar.

Studentane skal utvikle innsikt i det norskfaglege arbeidet til elevane og vere i stand til å hjelpe dei til å setje seg inn i faglege emne og lære av dei tekstane ein arbeider med i faget. Dei skal også tileigne seg handlings- og endringskompetanse innan skolefaget norsk.

Målområde

Arbeidet med målområda skal sikre eit vekselspel mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, personleg uttrykksevne og fagleg utvikling og didaktisk refleksjon.

Fagleg og fagdidaktisk kunnskap

Studentane skal

- kunne skape gode, samanhengande framstillingar i varierte munnlege og skriftlege kommunikasjonssituasjonar og vere støe i å bruke begge målformer i skrift
- kunne bruke språket som personleg, estetisk uttrykk i ulike sjangrar
- kunne analysere og tolke eit breitt utval av tekstar i ulike sjangrar, på bokmål og nynorsk og frå andre språkområde, mellom anna frå samisk
- kjenne sentrale tekstanalytiske omgrep og særtrekk ved ulike skjønnlitterære og sakprega sjangrar i ulike medium og vere i stand til å bruke denne kunnskapen i analyse og tolking av tekstar uttrykte i tale, skrift og bilete
- kunne gjere greie for teoriar om korleis begrep, ordtilfang og språkleg medvit blir utvikla, korleis språket er bygt opp, korleis språket varierer, og korleis det blir brukt i ulike situasjonar, og kunne bruke slik innsikt i utvikling av varierte læringsstrategiar innan lese- og skiveopplæringa
- kjenne til teoriar om det å vere fleirspråkleg og kunne sjå norsk i eit samanliknande perspektiv
- kunne drøfte mål, innhald og ulike tilnæringsmåtar for kreativt språkarbeid med elevar i musikk- og kulturskolen
- ha innsikt i teoriar om lese- og skriveprosessen og om barns læringsstrategiar

Å vere lærar i norsk

Studentane skal

- kunne stimulere leselyst på ulike alderssteg, med tanke på kjønn, interesser og kulturell bakgrunn
- kunne leggje til rette for at elevar skal kunne utforske språk og tekstar i ulike medium og stimulere til allsidig bruk av munnleg språk og til utvikling av lese- og skriveglede

- kunne bruke barns ulike uttrykksformer, for eksempel i leik, til å få innsikt i deira uformelle språkkunnskapar og kunne ta i bruk slik innsikt i utviklinga av barnas grunnleggjande omgrepsforståing og i lese- og skriveopplæring
- kunne arbeide systematisk med førebauende, grunnleggjande og vidareutviklande lese- og skriveopplæring, kjenne til korleis ein kan førebyggje lese- og skrivevanskar, og korleis ein kan hjelpe dei som treng ekstra støtte
- kunne ta i bruk IKT og ulike typar læremiddel i norskfaget og kunne analysere et utval av bilde- og faktabøker, skjønnlitteratur, IKT-baserte hjelpemiddel og andre læremiddel og kunne bruke slikt materiell i begynnaropplæringa og for eldre elevar
- kjenne til dei særskilde språklige utfordringane som er knytte til utvikling av omgrep og ordtilfang for andrespråkselevar og kunne tilpasse norskopplæringa til elevar med ulike behov, mellom anna elevar som er tospråklege eller har norsk som andrespråk
- kunne analysere og vurdere verdien av ulike prøveformer og vurdere aktuelle kartleggingsprøver og andre observasjons- og vurderingsmåtar i begynnaropplæring i norsk

Samhandling og refleksjon

Studentane skal

- kunne reflektere over og gjere greie for norskfaget som danningsfag, estetisk fag og språkfag
- kunne samarbeide med kolleger og andre om utvikling av rettleings- og vurderingsmåtar
- kunne innhente, drøfte og gjøre seg nytte av foreldre/føresettes observasjonar og vurderingar av elevars språklege dugleik
- kunne leggje til rette for samarbeid, og bruke norsk som både regi- og støttefag i tverrfaglege og fleirfaglege tema- og prosjektarbeid og i kunstnarlege framstillingar

Vurdering i norsk

Språksituasjonen i Norge føreset at lærarar beherskar begge dei norske målformene. Studentane skal prøvast i skriftleg bokmål og nynorsk.

Det kan gjevast fritak frå prøve i ei av målformene i norsk for studentar som har samisk, kvensk, norsk tegnspråk eller et anna minoritetsspråk som morsmål, og som ikkje har vurdering i begge norske målformer frå vidaregående opplæring. Det same gjeld for utanlandske studentar som ikkje har vidaregående opplæring frå Norge. Fritaket skal først på vitnemålet.

3.5 Dans

Formål og egenart

Dans som kunst- og kulturfag har et mangfold av funksjonsområder. Fra en rituell funksjon til oppdragelse og terapi, fra sosialt samvær til oppvisning og kunstnerisk uttrykk har dans gjennom hele menneskets historie hørt til i ulike situasjoner og områder i livet. I dagens flerkulturelle Norge er dansens rolle i stadig utvikling, og dans kan oppleves og utøves både som sosial aktivitet, som underholdning og som kunst.

I grunnskolen går dans inn som en markert del av kroppsøvingsfaget og musikkfaget. Dans representerer også en viktig ressurs i tverrfaglige prosjekter og i arbeid med tverrkulturelle temaer. I videregående opplæring, i folkehøgskoler, musikk- og kulturskoler og i amatørbevegelsen har dans en framtrædende plass.

For å kunne undervise i dans på ulike områder innen opplæringssystemet er det nødvendig med en helhetlig forståelse for faget. Faglærere i dans skal ha gode utøvende og skapende ferdigheter og en reflektert forståelse for den estetiske, erkjennende og skapende dimensjonen. Praktisk erfaring med eget kunstnerisk arbeid står sentralt i utviklingen av slike ferdigheter.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, studentens eget utøvende dansearbeid, faglig utvikling og refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kompetanse

Studentene skal

- kunne anvende kunnskaper om improvisasjon, kreative prosesser og barns spontane bevegelseslek i arbeidet med å utforske og eksperimentere med dans og bevegelse
- kunne bruke kunnskap om dansens elementer, om ulike koreografiske prinsipper, om lyd og musikk, og om visuelle virkemidler i skapende dansearbeid med barn og unge
- kunne gi en estetisk vurdering av dans basert på enkel analyse, og kunne tilrettelegge for elevs vurdering av dans tilpasset deres faglige modenhet
- ha grunnleggende danseferdigheter i forhold til et utvalg av danseformer og kunne begrunne metodiske valg i formidling av slike ferdigheter
- kunne danse og formidle et utvalg danser fra barne- og ungdomskulturen, fra tradisjoner innenfor samværsdans, og fra ulike land og kulturer med vekt på norsk folkedans
- kjenne den historiske utviklingen av sentrale danseformer og stiler i dans, med vekt på vår vestlige kultur og norske dansetradisjoner

Å være lærer i dans

Studentene skal

- kunne planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere opplæring i dans i forskjellige sammenhenger for elever med ulik kulturell bakgrunn og ulike forutsetninger og interesser
- kunne stimulere til kreativ utfoldelse, refleksjon og erkjennelse

- kunne legge til rette for estetisk opplevelse i lærings situasjoner som fremmer samhandling, mestringsopplevelse, bevegelsesglede og fellesopplevelse
- kunne anvende fagstoff knyttet til kulturelle, sosiale, historiske og kunstfilosofiske og estetiske emner i opplæring av barn og unge, og kunne legge til rette denne undervisningen på en meningsfylt og stimulerende måte

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne reflektere over dansens rolle og funksjon som kunst- og kulturfag i opplærings systemet og i kultur-, yrkes- og samfunnsliv
- kjenne fagets kunstpedagogisk forankring og læringspotensiale som integrert del av andre fag
- ha ferdigheter i allsidig formidling av dans
- kunne ta del i faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid i dans
- kunne initiere faglig samarbeid og bruke dans både som regi- og støttefag i tverrfaglige og flerfaglige tema- og prosjektarbeid

3.6 Drama

Formål og egenart

Dramatiske uttrykksformer har dype historiske røtter. Teaterkunsten har fra antikken og fram til i dag hatt betydning for samfunnets kulturelle dannelse og for den offentlige debatt.

Teatret har speilet en vesentlig del av samfunnets kunnskaps- og verdisyn og har dermed hatt en oppdragende funksjon gjennom historien.

Arbeid med og opplevelse av drama og teater er viktig for utviklingen av identitet hos barn og unge. Faget drama kan bidra til forståelse og toleranse mellom mennesker med ulik kulturell bakgrunn. Slik kan arbeid med drama og teater bidra i samspillet mellom skolen, musikk- og kulturskolen og det flerkulturelle samfunnet.

Drama i faglærerutdanningen er et estetisk fag og et kunst- og kulturfag, et ferdighets-, uttrykks- og erkjennelsesfag der praktisk arbeid og teoretisk refleksjon gir mulighet for personlig vekst og utvikling. Studentene skal tilegne seg grunnleggende kunnskaper om, innsikt i og forståelse for faget, og gjennom fagdidaktisk arbeid skal studentene utvikle evne til å vurdere, velge ut og legge til rette for drama- og teateraktivitet i grunnskolen og musikk- og kulturskolen. Innholdet i studiet retter seg også utover mot annet kulturarbeid.

Kunstnerisk, utøvende og utforskende arbeid er vesentlig i studiet. Studentene skal oppnå stor grad av handlingskompetanse gjennom å arbeide med ulike fagstrategier og bli bevisst drama- og teaterfagets muligheter som regifag og estetisk erfaringsområde i tverrfaglige prosjekter.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, personlig uttrykksevne, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- utvikle estetisk sans, skapende krefter og evne til å se verdien i den kunstneriske prosessen og det skapende samspillet i drama- og teaterarbeid
- ha grunnleggende kunnskaper om og ferdigheter i kunstnerisk og pedagogisk bruk av teatrets uttrykksformer og virkemidler og kjenne til ulike dramaturgiske problemstillinger
- ha ferdigheter i og kunnskaper om dramatiske uttrykksformer og kunne vurdere dem kritisk
- kunne anvende de utforskende elementene i drama- og teaterarbeid, og utvikle spillkompetanse og forståelse for det potensialet for læring og erkjennelse som ligger i dramatisk spill
- ha kunnskap om teaterkunstens egenart og historiske utvikling
- kunne planlegge og gjennomføre en teaterproduksjon og få innsikt i bruk av teater i pedagogisk sammenheng

Å være lærer i drama

Studentene skal

- kunne planlegge, gjennomføre og vurdere dramaundervisning for elever med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn

- kjenne sammenhengen mellom lek, kunst og pedagogikk og bruke dette som grunnlag for fiksjonsbygging og spill
- kunne bruke drama som fag og metode
- være engasjerte, reflekterte og utviklingsorienterte i forhold til drama- og teaterfaget
- kunne anvende teaterfaglig kompetanse i arbeid med barn og unge

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne ivareta den estetiske dimensjonen i tverrfaglige tema- og prosjektarbeid i skolen
- ha kunnskap om og erfaring med faglig utviklingsarbeid knyttet til praksisfeltet
- kunne initiere faglig samarbeid og bruke drama- og teaterfaget både som regifag og støttefag i tverrfaglig tema- og prosjektarbeid
- kunne samhandle om drama og teater i møte mellom grunnskolen, musikk- og kulturskolen, frivillig kulturliv og det profesjonelle kunstmiljøet

3.7 Heimkunnskap

Formål og egenart

Kunnskap og bevissthet om kosthold, ernæring, forbruk og økonomi er viktig for å fungere godt i samfunnet. En oppgave for faget heimkunnskap er å ta vare på og utvikle den kompetansen gutter og jenter trenger for sitt dagligliv og for sitt framtidige arbeidsliv. Et av fagets siktemål er å bidra til en helsefremmende og forebyggende livsstil blant barn og unge, og at de skal bli glad i å lage egen mat.

Formålet med faget i faglærerutdanningen er å utvikle kompetanse for opplæring i heimkunnskap etter det gjeldende læreplanverket for grunnskolen. For å nå dette målet skal studentene tilegne seg solide ferdigheter og innsikt i matkultur, kosthold og ernæring, forbruk, økonomi, samhandling og livsstil. I studiet skal de utvikle kunnskap om fagets helsefremmende dimensjon og erfare de mulighetene det har som kultur- og miljøbærer i et flerkulturelt samfunn. Gjennom fagdidaktisk arbeid skal de utvikle evne til å vurdere, velge ut og legge til rette for læringsaktiviteter. Erfaring med ulike pedagogiske tilnæringsmåter skal forberede studentene på en lærerrolle som fremmer elevenes dagliglivskompetanse og interesse for faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kjenne til fagets historie, idégrunnlag, innhold og metoder
- ha kunnskap om norsk ernæringspolitikk og om råvarer og matprodukter som er i samsvar med en bærekraftig utvikling, og de skal kunne anvende denne kunnskapen i opplæringen i grunnskolen
- kjenne til barns oppvekstvilkår i dag, familiestrukturer, familiens rolle i et moderne samfunn og betydningen av samarbeid mellom skole og hjem
- ha kunnskap om hygiene og rengjøring
- kunne stimulere helsefremmende arbeid blant barn og unge
- ha kunnskap om bærekraftig forbruk og viktige lover og forskrifter som gjelder forbrukernes rettigheter og plikter

Å være lærer i heimkunnskap

Studentene skal

- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske aktiviteter som dekker kosthold, ernæring, matkultur og matvarehygiene
- kunne praktisere og gi opplæring i prinsipper for god hygiene i et helse-, økonomi- og miljøperspektiv
- kunne lage tradisjonelle og moderne retter fra norsk, samisk og andre lands matkultur, og kunne legge til rette for estetiske og sosiale måltider
- ha kunnskap om og kunne gjenkjenne tegn på spiseforstyrrelser

- ha kunnskap om årsaker til og bruk av tobakk og rusmidler og kunne gjennomføre faglige opplegg for å redusere bruken blant barn og unge
- ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske faglige og tverrfaglige aktiviteter, der vareundersøkelser, reklame, kommersiell påvirkning, innkjøp, pris, kvalitet, sikkerhet, miljø og disponible midler ses i sammenheng

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne analysere og reflektere over egen læring og se den i sammenheng med elevenes læring i faget
- ha evne til å analysere og reflektere over fagets helsefremmende og forebyggende oppgaver i dagens og framtidens samfunn
- kunne reflektere over hvorfor kosthold, matlaging og måltider kan skape sosiale relasjoner
- kunne gjøre bruk av utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- ha evne til å legge til rette for samarbeid, og bruke heimkunnskap som både regi- og støttefag i tverrfaglige og flerfaglige tema- og prosjektarbeid

3.8 Kroppsøving

Formål og egenart

Å delta i ulike former for fysisk aktivitet har vært og er en viktig del av norsk kultur. I grunnskolen skal faget kroppsøving legge til rette for fysisk mestring, utfoldelse og kreativitet, der en tar hensyn til kjønn, kulturell bakgrunn og behovet for tilpasset opplæring. For faget kroppsøving i faglærerutdanningen er det viktig å holde oppe og utvikle denne delen av samfunnslivet. Kroppsøving har sin egenart i fysisk aktivitet gjennom ulike former for lek, dans, idrett og friluftsliv. Dans gir mulighet til kommunikasjon mellom barn og unge med ulik kulturell bakgrunn uavhengig av språkgrenser. Faget skal være en viktig bidragsyter når det gjelder å bygge opp under og videreutvikle elevenes behov og interesse for fysisk aktivitet og for egen helse.

Kroppsøving skal særlig kvalifisere studentene for å legge til rette elevenes læring slik at faget blir en positiv opplevelse for alle og er tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger. Aktiviteter uten konkurransemoment som lek, dans og frie aktiviteter i naturen er av særlig betydning for å skape slik trivsel. Det er også et mål for faget å stimulere til varige aktivitetsvaner hos studentene.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, studentenes egentrening og faglig utvikling, og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap og ferdighet

Studentene skal

- ha kunnskap om og ferdighet i sentrale faglige emner og aktiviteter som er relevante i kroppsøvingfaget i grunnskolen og i musikk- og kulturskolens virksomhet
- ha kunnskap om fagets historiske utvikling og om fagets rolle i samfunnet
- ha kunnskap om barn og unges fysiske vekst og sansemotoriske utvikling og om lek som fysisk fenomen
- kunne se sammenhengen mellom fysisk aktivitet og helse

Å være lærer i kroppsøving

Studentene skal

- kunne planlegge, legge til rette, gjennomføre, evaluere og kritisk analysere lek, dans, idrett og friluftsliv med barn og unge
- beherske et bredt utvalg av motoriske aktiviteter, skapende danseaktiviteter, sang- og bevegelsesleker og beherske et utvalg idretter og danser som er aktuelle for grunnskolen og musikk- og kulturskolen
- kunne utarbeide og begrunne planer i bevegelsesaktivitet og trening i forhold til kroppsideal, kosthold, spisevegring, kunstig stimulerende midler og livsstil
- kunne legge til rette for aktivitet og tilpasset trening og opplæring for jenter og gutter, for elever fra ulike kulturer og for elever med ulike fysiske og psykiske forutsetninger
- kunne utarbeide lokale planer som knytter fagets innhold til grunnskolefagets målområder, til tverrfaglig arbeid og til lokalmiljøet
- kunne svømme og gi svømmeopplæring, førstehjelp og livberging

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne se sammenhenger mellom teoretisk og praktisk opplæring i faget
- kunne skape forståelse for fysisk aktivitet som en del av norsk kultur
- kunne reflektere over og formidle fagets historie, mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer og kunne se fysisk fostring som et yrkeskvalifiserende fag
- kunne vise hvordan faget kan bidra i tverrfaglige og flerfaglige prosjekter og aktivitetsdager på skolen og i nærmiljøet
- kunne delta i faglig utviklingsarbeid i kroppsøving og vise evne til undring, refleksjon og kreativitet innenfor faget

FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR FAGLÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG

Fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 3. april 2003 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler § 46 nr. 4.

§ 1 Organisering og innhold

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er en fireårig yrkesutdanning (240 studiepoeng). Utdanningen omfatter en obligatorisk del på 120 studiepoeng og en valgbar del på 120 studiepoeng.

Utdanningens obligatoriske del består av

pedagogikk	30 studiepoeng
kunst- og håndverk	30 studiepoeng
musikk	30 studiepoeng
norsk	30 studiepoeng
praksisopplæring som en integrert del av studieenhetene	

Utdanningens valgbare del består av

valg av to av følgende fag: heimkunnskap, kroppsøving, dans og drama	60 studiepoeng
påbygging av fag eller nye fag som ikke tidligere er valgt	60 studiepoeng

Alle fag skal omfatte fagdidaktikk og til vanlig også praksisopplæring.

Avhengig av de fagvalg som er gjort i de tre første årene og universitetenes og høyskolenes tilbud og opptaksreglement for masterstudiet, kan det fjerde året innpasses som en del av et masterstudium.

§ 2 Fastsetting av fagplan

Bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger utover det som følger av rammeplanen, fastsettes av høyskolens styre og tas inn i en fagplan.

§ 3 Praksisopplæring

- Utdanningen må omfatte praksisopplæring i 18 - 20 uker som en integrert del av de ulike studieenhetene. Institusjonen fastsetter lengden på hver praksisperiode.
- Studenten skal få en formell vurdering etter hver praksisperiode uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått. Dersom studenten ikke består en praksisperiode, kan samme periode bare gjennomføres en gang til. Etter avsluttet praksis gis det en avsluttende vurdering uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått.

§ 4 Skikkethetsvurdering

Høgskolen skal vurdere om en student er skikket for læreryrket, jf. universitets- og høgskoleloven § 42.b og forskrift gitt av departementet.

§ 5 Eksamensbestemmelser

Eksamen organiseres og gjennomføres etter den eksamensforskrift som er fastsatt av høgskolen. I faget norsk skal studentene prøves i begge målformer.

§ 6 Vitnemål

Det utstedes et vitnemål for fireårig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Dette skal omfatte alle studieenheter som inngår i studiet, og påføres de karakterer som er oppnådd. På vitnemålet skal det framgå at i fireårig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag inngår en treårig bachelorgrad.

§ 7 Fritak fra eksamen eller prøve

Eksamen eller prøve som ikke er basert på rammeplan for faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 49 i universitets- og høgskoleloven. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak, må i hovedtrekk samsvare med rammeplanen for tilsvarende studieenhet, inkludert fagdidaktikk. Dersom tidligere utdanning av fag tilsvarende grunnskolens fag ikke omfatter fagdidaktikk, kan institusjonen gi fritak under forutsetning av at studenten kan dokumentere didaktisk kunnskap i faget. Institusjonen kan også gi fritak for inntil 3 uker av samlet tid til praksisopplæring ved innpassing av tidligere studier og for studieenheter som blir tatt i utlandet.

Det kan gis fritak fra prøve i en av målformene i norsk for studenter som har samisk, kvensk, norsk tegnspråk eller et annet minoritetsspråk som morsmål og som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring. Det samme gjelder for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge. Fritaket føres på vitnemålet.

§ 8 Ikrafttredelse og overgangsregler

Denne forskriften trer i kraft 01.08.03. For studenter som startet studiet før høsten 2003, gjelder tidligere rammeplan med tilhørende forskrift.